

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

SAB390

Predefinert informasjon

Startdato:	03-05-2023 09:00 CEST	Termin:	2023 VÅR
Slutt dato:	15-05-2023 14:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
Flowkode:	203 SAB390 1 O 2023 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	290
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Tittel *:	Den liusfarlige utenforskapen
Antall ord *:	7955

Sett hake dersom Ja
besvarelsen kan brukes
som eksempel i
undervisning?:

Egenerklæring *: Ja
Inneholder besvarelsen Nei
konfidensielt
materiale?:

Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert
oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
uitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn:	(Anonymisert)
Gruppenummer:	75
Andre medlemmer i gruppen:	Deltakeren har innlevert i en enkeltmannsgruppe

Jeg godkjenner autalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Den livsfarlige utenforskapen

The life-threatening outsiders

Kandidatnummer 290

SAB390 Bacheloroppgave i sosialt arbeid

Fakultet for helse- og sosialvitenskap

Institutt for velferd og deltakelse

Innleveringsdato: 15.05.2023

Antall ord: 7955

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Abstract

For some people, the only way to achieve recognition and respect, is to take part in stigmatized and potentially dangerous environments. Today's society's narrow designation for success, makes it increasingly difficult to assert oneself. This bachelor thesis aims to examine which factors drives some young men in our society to resort to right wing radicalization and extremism. The research method of this study is literature review, and the literature is selected from Google Scholar and Oria, in addition to cherry-picking and snowball sampling. Data from one book, one report and one article have been used to answer the research question, and in total three researchers are involved. The thematic analysis identified four themes in the research material: Socioeconomic background and conditions growing up, to be outside and stigmatized, opposition against the democracy / competition arguments in the society, and the quest for excitement, a masculine male ideal and the attraction of the environment.

Innholdsfortegnelse

Abstract	2
1.0 Innledning	4
1.1 Hva er høyreekstremisme og høyreradikalisering?.....	4
1.2 Bakgrunn for valg av tema og relevans.....	5
1.2.1 Hvorfor høyreradikalisme?	6
1.3 Problemstilling og avgrensning	7
1.3.1 Hvorfor unge menn?	7
2.0 Metode	8
2.1 Innsamling av data	8
2.2 Litteraturstudie	8
2.3 Søkeprosessen.....	9
2.4 Presentasjon og vurdering av valgt forskning.....	10
3.0 Teori	12
3.1 Axel Honneths anerkjennelsesteori	13
3.2 Pierre Bourdieu: Økonomisk-, kulturell- og sosial kapital	14
3.2.2 Habitus.....	15
4.0 Resultat	16
4.1 Sosioøkonomisk bakgrunn og oppvekst.....	16
4.2 Utenforskap og stigmatisering	17
4.3 Motstand mot demokratiet / konkurransesamfunnet	17
4.4 Søken etter spenning, et maskulint mannsideal og miljøets tiltrekningskraft	18
5.0 Diskusjon	18
5.1 Å avdekke krenkelses	19
5.2 Kapital som kilde til konkurranse og urettferdighet.....	20
5.3 Alternative veier til anerkjennelse	22
5.4 Habitus: Et resultat av erfaringer	23
6.0 Oppsummering	24
7.0 Referanseliste	25

1.0 Innledning

Den store majoriteten i Norge har rød løper og medfødte springbrett til materielt gode liv. Velferden er høy, tilgangen på informasjon er rik, og vi stoler i betydelig grad på hverandre. Det betyr at vi skulle ha alle forutsetninger for et raust og inkluderende samfunn, med vide grenser for normalitet (Klyve, 2016, s. 5).

Allikevel finnes det mennesker i vårt samfunn som velger å bli en del av usunne, destruktive, og potensielt livsfarlige, fellesskap. Disse menneskene mangler helt basale, eksistensielle og sosiale behov. Anerkjennelse, mening og identitet er tilnærmet ikke-eksisterende, og vårt samfunn i dag er lagt opp på en slik måte at lykkes du ikke, så er det enkeltindividet det er noe galt med. Samfunnet vårt er blitt individualistisk og ensomt, og dette kommer ikke uten konsekvenser (Klyve, 2016, s. 5-6).

I denne oppgaven vil jeg se nærmere på sosialarbeiderens rolle i henhold til høyre-radikalisme- og ekstremisme i samfunnet. Jeg vil utforske hvordan vi kan styrke vår kunnskap om, og ikke minst forståelse for, hvorfor noen mennesker tenker og handler slik de gjør, på tross av majoriteten i samfunnets holdninger og verdigrunnlag. I første kapittel vil jeg begynne med en redegjørelse for begrepene høyre-ekstremisme og høyre-radikalisering. Dette fordi begrepene benyttes allerede senere i kapitlet. Videre vil jeg presentere bakgrunn for valg av tema, og hvorfor dette er relevant for sosialt arbeid, deretter vil jeg presentere min problemstilling. I kapittel to vil jeg gjøre rede for hva metode er, ulike måter å forske på, og valgt metode for min oppgave. Jeg forklarer søkeprosessen min, og arbeidet med å innhente den forskningen jeg har valgt, og en presentasjon av denne, samt forskerne. I kapittel tre skal jeg presentere relevant teori, og i kapittel fire legge frem vesentlige funn fra forskningen som kan hjelpe til å belyse forståelsesaspektet i problemstillingen min. Kapittel fem vil innbefatte drøfting av teori, funn og problemstilling, og kapittel seks runder av oppgaven med en oppsummering.

1.1 Hva er høyre-ekstremisme og høyre-radikalisering?

Radikalisering og ekstremisme, kan i «filosofiske termer» anses som en kamp mellom det gode og det onde, og vi mennesker har gjerne en intuitiv følelse av hva som er ekstremt. Hva som er ekstremt, kan heller ikke antas å være uforanderlig eller universelt, og det vil variere over tid og avhengig av kontekst. Høyre-ekstremisme blir brukt flittig både i dagligtalen og i

forskningssammenheng (Bjørge, 2018, s. 14), men i arbeidet mot radikaliserings og voldelig ekstremisme er det viktig med en god forståelse, og et avklart forhold til begrepene som benyttes (Reiss, 2018, s. 64).

Å ha radikale holdninger er ikke nødvendigvis det samme som å være ekstrem (Reiss, 2018, s. 64). Høyreekstremisme og høyreradikalisme finner vi begge under det som samlet sett kan kalles «ytre høyre». Ytre høyre er preget av nativisme, som innebærer at folket og staten skal være ett, og med dette menes altså det innfødte folket. Fremmede truer fellesskapet (Berntzen, 2018, s. 78).

Ordet *ekstrem* er latinsk og betyr «det ytterste». På denne måten kan vi forstå at det som er ekstremt altså kan anses som så langt ifra ideologien til majoriteten i samfunnet som mulig. Høyreekstremister avviser demokratiet, og bruk av vold blir både ansett som legitimt, og i tilfeller nødvendig, for å oppnå full gjenforening mellom folk og stat (Berntzen, 2018, s. 78).

Radikal har sitt opphav i ordet *radix*, som betyr «rot». Høyreradikalismen forkaster ikke demokratiet, i motsetning til høyreekstremismen. Allikevel er høyreradikalismen kritisk til den styrende eliten, og deres dømmekraft og representativitet overfor folket i sin helhet. Høyreradikalismen mener at alle avgjørelser burde gjøres gjennom folkeavstemninger, i form av direkte demokrati, slik at folkeviljen når frem (Berntzen, 2018, s. 78). Radikaliserings generelt beskrives som er prosess der et individ gradvis aksepterer bruk av vold for å fremme sine politiske eller ideologiske mål (Ekornås, 2018, s. 118). På denne måten kan vi forstå at radikaliserings i noen tilfeller fører til ekstremisme.

1.2 Bakgrunn for valg av tema og relevans

Gjennom mine snart tre år på bachelorstudiet i sosialt arbeid har jeg vært gjennom en rekke emner, temaer, pensum og teorier. Og det er med utgangspunkt i dette min forståelsesramme skapes i møte med mitt valgte tema for bacheloroppgaven, nemlig høyreradikaliserings og -ekstremisme. Jeg har i min tid som ungdom/ung voksen hørt en rekke podkaster, og sett tv-programmer og dokumentarer som tar for seg dette temaet: hvorfor, hvordan, og prosessen som til slutt kan føre med seg enorme konsekvenser for både enkeltpersoner og samfunn. Jeg har underveis dratt linjer mellom sosialt arbeid og den høyreradikale prosessen. Som sosionomer er vi trent på å møte alle mennesker med åpenhet og forståelse, og møtet med

radikalisering og ekstremisme skal være intet unntak. Min forforståelse er at det handler om så mye mer enn enkeltindividet. Det handler om mennesket som produkt av samfunnet og de omgivelsene hver enkelt er vokst opp i, og sosionomen er ekspert på å se nettopp dette spenningsfeltet.

Jeg fikk bekreftet min tanke om sammenhengen mellom radikalisering og ekstremisme og sosialt arbeid da vi i emnet SAB310, omhandlende samfunnsarbeid, hadde en forelesning som het «Sinte, unge villfarne menn: Vårt medansvar» som baserte seg på boken til Arne Klyve med samme navn, en bok jeg har dratt nytte av i denne oppgaven. Klyve fokuserer i denne boken på samfunnsstrukturene, og spesielt i dagens kunnskapssamfunn, som regelrett ekskluderer enkelte, og dette gjerne unge gutter og menn. De er et offer for konkurransesamfunnet, som hyller vinnerne, og glemmer taperne (Klyve, 2016). I Regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme, finner vi noe av den samme innfallsvinkelen: «Å forebygge ekstremisme og utenforskap er et samfunnsansvar der vi er avhengige av at alle gode krefter drar i samme retning. Som enkeltindivider må vi ikke tenke at dette ikke angår oss. Vi kan alle gjøre en forskjell.» (SLT-koordinator, Bærum kommune, i Justis- og beredskapsdepartementet, 2020, s. 45). Radikalisering og ekstremisme kan altså ses som både et samfunnsproblem, og et samfunnsansvar. Med utgangspunkt i kunnskapen jeg har tilegnet meg gjennom studiet, vil jeg si at sosialt arbeid som profesjon kan være en gullgrube til nyttige hjelpemidler som kan brukes til å øke forståelsen rundt nettopp dette samfunnsproblemet.

1.2.1 Hvorfor høyre-radikalisme?

I Norge, i likhet med i en rekke andre europeiske land, har høyreekstreme voldshandlinger de siste tiårene kostet langt flere menneskeliv enn jihadistisk vold, altså vold utført av islamister. Forskjellen er at de fleste høyreekstreme voldshandlingene har hatt et begrenset omfang sett hver for seg, med ett dødsoffer eller få skadde, men slike hendelser har forekommet relativt hyppig. Et eksempel er drapet på Benjamin Hermansen i 2001. Større høyreekstreme terroraksjoner med mange drepte har skjedd sjelden, og er dermed atypiske. Slike «unntak» er 22. juli-angrepene i Norge i 2011 med 77 drepte, og mer enn 200 skadde, bomben på togstasjonen i Bologna i 1980 med 85 drepte, og mer enn 200 skadde, og Oktoberfest-bombingen i Tyskland i 1980 der 13 mennesker ble drept, og mer enn 200 skadet. Dette viser at høyreekstrem terrorisme har et svært høyt voldspotensiale, selv om slike storstilte terroraksjoner er sjeldne (Bjørge & Gjelsvik, 2015, s. 19).

Norges trusselbilde innen politisk motivert vold er i endring, og bekymringen overfor høyreekstreme miljøer øker stadig. Gjennom 2019 så vi flere eksempler på angrep utført av personer med høyreekstreme og innvandringsfiendtlige holdninger i andre land, og også i Norge med et rasistisk motivert drap og angrep mot en moské i Bærum (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020, s. 9). Ifølge PSTs nasjonale trusselvurdering for 2023 anses det som *mulig* at høyreekstremister vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge i 2023. På PSTs skala over trusselvurdering, ligger *mulig* midt på skalaen som vil si en sannsynlighet på 40-60% at en slik terrorhandling vil forekomme (Politiets sikkerhetstjeneste, 2023, s. 3). Videre står det at trusselbilde i stor grad vil preges av unge voksne og mindreårige som blir radikalisert via høyreekstreme digitale arenaer. Erfaringer fra både Norge og andre land har vist at disse radikaliseringsprosessene for enkelte personer kan utvikle seg til terror eller hensikt om terror (Politiets sikkerhetstjeneste, 2023, s. 31).

1.3 Problemstilling og avgrensning

Med utgangspunkt i introduksjonen har jeg utarbeidet følgende problemstilling for min bacheloroppgave:

«Hvordan kan vi som sosialarbeidere styrke vår forståelse rundt hvorfor noen unge menn i vårt samfunn trekkes mot høyre-radikale og ekstreme miljøer?»

1.3.1 Hvorfor unge menn?

PST har utarbeidet to rapporter om bakgrunnen til personer knyttet til henholdsvis ekstreme islamistiske og høyreekstreme miljøer i Norge. Analysen viser at det primært er menn som radikaliseres. Videre en overvekt av unge mennesker under 30 år (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020, s. 9). I rapporten «Høyreekstremisme i Norge» ble det gjort funn om at høyreekstremisme ikke lenger er et utelukkende ungdomsfenomen, slik det gjerne ble ansett som på 90- og 2000-tallet, men at miljøene i dag hovedsakelig består av voksne mennesker, der snittalderen er på 27,5 år (Gjelsvik & Bjørge, 2018, s. 243). På bakgrunn av dette, samt PSTs trusselvurdering for 2023, ønsker jeg å rette min problemstilling mot unge menn, som kan innbefatte både ungdommer og unge voksne.

2.0 Metode

I dette kapitlet skal jeg presentere hva metode er, ulike former for innsamling av data, samt underbygge hvorfor jeg har valgt litteraturstudie som metode for denne bacheloroppgaven. Jeg skal ta dere gjennom søkeprosessen min, og også forklare hvordan jeg har tenkt i henhold til kildekritikk, primær- og sekundærkilder, samt nyere og eldre forskning på feltet.

«En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder.» (Vilhelm Aubert, 1985, s. 196, i Dalland, 2020, s. 53). Metoden vi velger å benytte er altså verktøyet vårt i møte med det man ønsker å undersøke. For å komme frem til ny kunnskap, kreves det at vi samler inn de dataene som kreves for å belyse denne kunnskapen. I mitt tilfelle vil jeg behøve data som kan underbygge en forståelse for, og på denne måten kunnskap om, hvorfor noen mennesker trekkes i retning høyre-radikalisme (Dalland, 2020, s. 54).

2.1 Innsamling av data

To måter å samle inn forskningsdata på er ved hjelp av kvantitative og kvalitative metoder. Kvantitative metoder gir data i form av målbare enheter, altså i form av tall, som vi igjen kan benytte for å regne oss frem til ulike konkrete målbare resultater. Det benyttes gjerne spørreskjema eller strukturerte observasjoner, og formålet er å ta sikte på *forklaringer*. Når det er benyttet kvalitativ metode gjør denne sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg løse ved utregninger og er dermed ikke direkte målbare på samme måte som kvantitative metoder. Her benyttes det gjerne intervju som forskningsmetode, og formålet er å finne *forklaringer* (Dalland, 2020, s. 54-55).

2.2 Litteraturstudie

I henhold til min problemstilling har jeg valgt litteraturstudie som metode. Jeg har vært nødt til å ta hensyn til tidsrammen jeg har å forholde meg til, da forskning omhandlende radikaliserings og ekstremisme ofte er både tidkrevende og utfordrende. Det er svært vanskelig å komme i kontakt med unge informanter, og informanter for øvrig. Dette skyldes blant annet den enorme mediedekningen temaet får, og denne oppmerksomheten øker skepsisen hos både høyre-radikale og ytterliggående islam. Mange potensielle informanter er likevel ambivalente da de på den ene siden ønsker å komme ut med sine synspunkter, samtidig som frykten for å

bli gjengitt feil er stor, eller tilliten til forskeren, og mediene ellers, er lav (Vestel, 2016, s. 30). Det er også en utfordring at det høyreradikale landskapet stadig er i endring og ofte kan forskning bli mindre relevant bare på den tiden det tar å ferdigstille den. Dette skyldes blant annet at grupper dannes, oppløses, eller endrer navn, og hver minste lille forsinkelse i forskningsprosessen vil svekke forskningens pålitelighet (Bjørgero, 2018, s. 18-19).

En litteraturstudie er kort fortalt tolkning av litteratur som skal knyttes til et spesifikt spørsmål. Jeg har utformet en problemstilling, og har deretter søkt systematisk på leting etter relevant litteratur og forskning som kan underbygge min problemstilling, og det jeg ønsker svar på gjennom denne bacheloroppgaven. Målet er å skape ny innsikt med det utvalget av forskning og litteratur som er valgt ut for nettopp min problemstilling (Aveyard, 2019, s. 2).

2.3 Søkeprosessen

I min søkeprosess har jeg hovedsakelig benyttet meg av søkemotorene Oria og Google Scholar. I tillegg til Academic Search Elite. Jeg har primært søkt etter norsk forskning, da problemstillingen min retter seg direkte mot vårt samfunn og profesjonen sosialt arbeid. Jeg har allikevel utført søk på engelsk, men endt opp med norsk eller skandinavisk forskning. Søkeordene mine har vært blant annet «radicalism», «polarization», «extremism», «right wing radicalism», «høyreradikalisme», «ekstremisme unge», «høyreradikalisme Norge», «ekstremisme Norge», «ekstremisme forebygging» og «radikalisering forebygging». En utfordring jeg hadde i henhold til litteratursøket mitt, var å ekskludere islamistisk terror fra søkeresultatene mine, da det er gjort mye forskning på dette feltet. Det løste jeg ved å presisere «høyreradikalisme Norge «ikke» Islam» og «ekstremisme Norge «ikke» Islam». Inklusjonskriteriene mine blir her at jeg vil utforske høyreradikalisme og -ekstremisme i Norge, og eksklusjonskriteriet blir at jeg ikke vil få opp forskning på islamistisk radikalisme og ekstremisme. Faren med å bruke «not» i søket er at man kan komme til å ekskludere relevante artikler, noe som kan ha ført til at jeg ikke fikk opp generell forskning på ekstremisme og radikaliseringsprosesser, som kunne vært av interesse. En annen inklusjonsmetode jeg brukte var bruk av «and», for eksempel når jeg ville utforske om det fantes forskning på sammenhengen mellom «høyreekstremisme» «and» «sosialt arbeid», og «radikalisme» «and» «utenforskap» (Aveyard, 2019, s. 85). Jeg fikk lite treff i henhold til utenforskap i Oria, og ingen jeg anså som relevante for min problemstilling. På Google Scholar fikk jeg opp flere treff, men heller ingen jeg anså som relevante. Dette fører til at jeg

må trekke linjer mellom høyreradikalisering/ekstremisme og utenforskap på egenhånd, eller ved hjelp av annen litteratur. I tillegg benyttet jeg meg av tegnet * som ga meg alle mulige endinger på sentrale søkeord (Aveyard, 2019, s. 84). Jeg valgte å ikke avgrense søket i henhold til årstall, da jeg anser dette som et forskningsfelt der det gjerne kan gå lang tid mellom grundige forskningsprosjekter, og ønsket ikke å utelukke noe med potensiell nytteverdi for problemstillingen (Aveyard, 2019, s. 78).

Søkeprosessen og utvelgelsen av forskning har vært noe utfordrende og langtekkelig, da det som forklart tidligere er et problematisk forskningsområde. På Oria var utfordringen svært få treff på søkeordene, mens på Google Scholar og Academic Search Elite var utfordringen det motsatte. I tillegg til systematiske søk i ulike databaser, har jeg benyttet meg både av gressing og snøballmetoden. Jeg har plukket med meg ulike bøker som har stått i samme seksjon på biblioteket fordi jeg har fått et treff i en database med en bok jeg ønsker å undersøke, og jeg har også sjekket referanselistene til aktuelle artikler og bøker. I tillegg har jeg funnet forskning ved å søke opp spesifikke forskere som jeg har oppdaget via søk (Dalland, 2020, s. 151).

2.4 Presentasjon og vurdering av valgt forskning

Jeg har valgt forskningsprosjekter av tre ulike forskere, som til sammen presenteres i én rapport, én artikkel og én bok. Herav to primærkilder og én sekundærkilde. En primærkilde, også kalt førstehåndskilde, er den opprinnelige utgaven av en tekst. En sekundærkilde derimot kan være en oversatt utgave av en tekst, eller en omtale av primærkilden (Dalland, 2020, s. 156). Alle tre forskerne har benyttet seg av kvalitative forskningsmetoder, som nevnt tidligere er ment å fremme forståelsesaspektet ved et fenomen eller tema, noe som er høyst relevant i henhold til min problemstilling.

I politihøgskolens kunnskapsstatus fra 2015, med tittelen «Forskning på forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme», har jeg opplevd å finne mange relevante funn for min problemstilling basert på forskning utført av Tore Bjørgo og Katrine Fangen på 90-tallet. Bjørgo og Fangen er forskere jeg har valgt å bruke fordi de har lang fartstid på feltet, samt at jeg anser deres forskning og metoder for innhenting av data som svært pålitelige og grundig utført. Jeg har valgt å bruke Bjørgo og Fangens forskning gjennom Politihøgskolens kunnskapsrapport fra 2015, altså en sekundærkilde, nettopp for å understreke at til tross for at

denne forskningen nærmer seg 30 år gammel, blir den fremdeles benyttet og har relevans for nyere status på temaet høyre-radikalisme og -ekstremisme. I tillegg er kunnskapsstatusen skrevet av blant annet Bjørgo selv, som jeg anser som habil til å gjengi egen forskning.

Tore Bjørgo har lang fartstid som forsker på temaer angående politisk vold og terror, og han hadde det første akademiske bidraget på dette feltet etter andre verdenskrig. Etter hvert identifiserte høyreekstrem, rasistisk og fremmedfiendtlig vold seg som spesielt interessante temaer å dykke dypere i for Bjørgo. Dette ble dermed utgangspunktet for Bjørgos forskningsprosjekt som startet i 1991 omhandlende rasistisk og høyreekstrem vold i Skandinavia. Dette resulterte i doktoravhandlingen presentert i Politihøgskolens kunnskapsstatus. Dette forskningsprosjektet ble avsluttet i 1997, og han baserte studien dels på et stort antall intervjuer med aktivister og avhoppere fra ulike høyreekstremer grupper i Norge, Sverige og Danmark, og dels på skriftlig materiale av de ulike gruppene, rettsdokumenter, mediedata og annen sekundærlitteratur, samt endel direkte observasjon av demonstrasjoner og andre hendelser (Bjørgo & Gjelsvik, 2015, s. 24-25).

To år etter at Tore Bjørgo startet sitt forskningsprosjekt i 1991, startet Katrine Fangen arbeidet med sin doktoravhandling «Pride and Power – A Sociological Interpretation of the Norwegian Radical Nationalist Underground Movement», avsluttet i 1997. Fangens doktorgradsprosjekt bygget på et forprosjekt finansiert av Barne- og familiedepartementet og inkluderte et ettårs feltarbeid i nynazistiske miljøer. Funnene presentert i politihøgskolens kunnskapsstatus er hentet fra Katrine Fangens bok «En bok om nynazister» utgitt i 2001, der hun selv presenterer hovedfunnene fra doktoravhandlingen (Bjørgo & Gjelsvik, 2015, s. 30-31). Med utgangspunkt i Katrine Fangen kom jeg videre over en artikkel ved navn «On the Margins of Life: Life Stories of Radical Nationalists». Her presenterer Fangen hovedfunnene fra fire dybdeintervjuer hun foretok av fire ledende aktivister på den tiden hun utførte feltarbeidet som resulterte i boken nevnt ovenfor. Her belyser hun unge menneskers veier inn i det nynazistiske miljøet, og hva som motiverte dem til å ta del i, det samfunnet anser som, et svært stigmatisert og belastet miljø (Fangen, 1999).

I tillegg ønsker jeg å benytte meg av boken «I gråsonen: Ungdom og politisk ekstremisme i det nye Norge» av Viggo Vestel, der han presenterer intervjuer og funn fra egen forskning både angående høyre-radikalisering, men også det ytterliggående Islam. Her ønsker jeg å benytte meg av kapitlet om det høyreytterliggående landskapet. Viggo Vestel er

sosialantropolog, og arbeider som forsker ved NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus (Vestel, 2016). Vestels forskningsprosjekts overordnede mål er å belyse *om, hvorfor og hvordan* ungdommer i Norge utvikler en tiltrekning til ekstreme politiske standpunkter. Dette innebærer blant annet å diskutere og utforske hvordan ekstremisme skal forstås, og ikke minst hvilke samfunnsmessige utviklingstrekk slike holdninger og fenomener skal ses i sammenheng med. Vestel har som de to foregående forskerne hatt et ønske om å fokusere på ungdom, men opplevde det som utfordrende å komme i kontakt med unge informanter. Vestels intervjuobjekter er derfor 37, 41, 25, 27 og 28 år gamle (Vestel, 2016).

Det blir hevdet at mesteparten av den høyreekstreme aktiviteten i Norge i dag utspiller seg på internett og sosiale medier (Haanshuus, 2018, s.147), noe som gjør spesielt Fangens forskningsmetode, feltarbeid, nærmest umulig å gjennomføre i dag. I henhold til problemstillingen min, som vil utforske og utvikle forståelse, vil jeg anta at de bakenforliggende sosiale og psykologiske faktorene som lå bak unges radikaliseringsprosesser på 90-tallet, fremdeles har sin relevans i dag.

3.0 Teori

I teorikapittelet har jeg valgt Axel Honneths anerkjennelsesteori og Pierre Bourdieus teori omhandlende økonomisk-, kulturell-, og sosial kapital, samt begrepet habitus, for å underbygge forskningsfunn og problemstilling senere i oppgaven.

I sosialt arbeid blir respekt trukket frem som en kjerneverdi, og det er også lovfestet i for eksempel formålsparagrafen til lov om sosiale tjenester i Arbeids- og velferdsforvaltningen i Nav. Begrepet anerkjennelse kan forstås som et synonym for respekt (Ellingsen & Skjefstad, 2015, s. 98). Som sosialarbeider er man altså lovpålagt å møte alle mennesker med respekt og anerkjennelse.

Arne Klyve er samfunnsviter og arbeider i rusfeltet og ved kompetansesenter for læringsmiljø. Når han får spørsmål angående hva som beskytter unge mennesker mot rusbruk, utenforskap og annen uønsket atferd, er svaret hans alltid anerkjennelse. Klyve mener at anerkjennelse er helt basalt for et godt liv, og en positiv identitet. Som anerkjennelsens motstykke finner vi krenkelser, hån, usynliggjøring eller ydmykelse (Klyve, 2016, s. 107-108).

Pierre Bourdieu (1930-2002) var en fransk antropolog og sosiolog med et konfliktteoretisk syn på samfunnet. Det vil si at vi mennesker konkurrerer om samfunnets goder, og at disse godene er av begrenset mengde (Hutchinson & Oltedal, 2017, s. 100).

3.1 Axel Honneths anerkjennelsesteori

For Axel Honneth handler begrepet anerkjennelse om grunnleggende moralfilosofiske spørsmål rundt vilkår for det gode liv. Han er opptatt av om disse spørsmålene blir besvart med anerkjennelse eller krenkelse overfor hvert enkelt individ, og at dette skaper forutsetningene for mulighet eller hindring for et meningsfylt liv (Klyve, 2016, s. 111).

Anerkjennelse er et nøkkelbegrep for å bekjempe sosial ulikhet og utenforskap. Axel Honneth introduserer anerkjennelse på tre nivåer, eller i tre sfærer:

1. I den private sfæren for anerkjennelse finner vi kjærlighet og vennskap gjennom nære relasjoner i oppveksten. Dette innbefatter også nære forhold man etablerer senere i livet, og som er fundamentalt for en positiv selvfølelse, selvtillit og identitet som verdifullt menneske.
2. Den rettslige sfæren starter med skolen, og handler om rettigheter og plikter hvert individ har som menneske i et samfunn. Det er viktig å bli betraktet som moralsk og juridisk tilregnelig, og dette er helt basalt for et individs selvaktelse.
3. Den solidariske sfæren knyttes til den sosiale anerkjennelsen. Et hvert individ skal verdsettes ut ifra egenskaper og ressurser som anses som verdifulle for andre. Gjennom fellesskap med andre utvikler vi følelsen av selvverd. Denne anerkjennelsesformen er også avgjørende for å utvikle solidaritet, og vi speiler oss i slik samfunnet og andre mennesker ser og oppfatter oss som mennesker.

Disse anerkjennelsesformene må ikke oppfattes som uforanderlige og stillestående, selv om anerkjennelse i den private sfæren er den mest universelle, utvikler anerkjennelse i den rettslige og solidariske sfæren seg i takt med samfunnet. Eksempelvis nye former for kjønnsrettferdighet, eller samfunn med utvidet, eller i noen tilfeller innskrenket, oppfattelse av normalitet (Klyve, 2016, s. 111-112).

I de samme tre sfærene som ovenfor, finner vi tre nivåer av krenkelse:

1. I den private sfæren vil vold, samt annen fysisk og psykisk omsorgssvikt være eksempler på krenkelser som uttrykker en tilbakeholdelse av anerkjennelse, og representerer fravær av kjærlighet. Denne formen for krenkelser påvirker en persons psykososiale integritet, og kan skape dårlig selvtillit, sosial skamfølelse, og potensielt en varig forstyrrelse av samvær med andre mennesker hos individet som er rammet.
2. I den rettslige sfæren finner vi krenkelser som svekker et individs juridiske og moralske rettigheter, eksempelvis gjennom diskriminering. Et individs selvrespekt påvirkes når man ikke blir ansett som et fullverdig medlem av samfunnet, med like rettigheter som majoriteten. Dette kan for eksempel være når et individ som ønsker å jobbe, allikevel blir stående utenfor arbeidslivet.
3. I den solidariske sfæren finner vi manglende sosial verdsettelse i form av stigmatisering, usynliggjøring eller hån. Verdihierarkiet i et samfunn vil stadig vurdere enkelte livsformer og meninger som mangelfulle eller mindre verdige enn majoritetens. Dette fratår enkelte individer ære, status eller verdighet, og disse individene vil oppleve at de ikke er gode nok som de er (Klyve, 2016, s. 112-113).

Den dypeste formen for tap av anerkjennelse som unge mennesker opplever i dag i vestlige samfunn er, ifølge Honneth, å bli utelukket fra arbeidsmarkedet, og denne krenkelsen foregår i den rettslige sfæren (Klyve, 2016, s. 113-114).

3.2 Pierre Bourdieu: Økonomisk-, kulturell- og sosial kapital

Grad av økonomisk-, kulturell- og sosial kapital er med på å avgjøre den enkeltes utgangspunkt for gode eller dårlige livssjanser (Hutchinson & Oltedal, 2017, s. 100). Kapital kan forstås som ressurser et individ kan benytte seg av for å oppnå goder i samfunnet.

Økonomisk kapital er den mest konkrete kapitalformen, og er i form av blant annet penger, formue eller eiendommer. Bourdieu ser på denne kapitalformen som den viktigste. Kulturell kapital tilegner man seg gjennom oppvekst og utdanning, og eksempler på kulturell kapital er kunnskap, språk, verdigrunnlag, en trygg og god oppvekst, og det at man på denne måten tilegner seg «gode» vaner. Denne formen for kapital kan gi noen individer et fortrinn fremfor andre i skolen, i mediene, i arbeidslivet eller på andre arenaer der det konkurreres om resultater, oppmerksomhet, prestisje, stillinger eller andre knappe goder. Sosial kapital kan

anses som et synonym til nettverk og omhandler ulike relasjoner som kan benyttes når man trenger å oppnå knappe goder i samfunnet. Slike nettverk er familie, venner, skole, jobb, kollegaer og organisasjoner. Det er når man som individ får anerkjennelse og bekreftelse fra omgivelsene på sin økonomiske-, kulturelle-, eller sosiale kapital, at man oppnår det som kan anses som symbolsk makt. Det å være sterk på én kapitalform kan føre med seg en lettere vei til de andre kapitalformene, og kapitalen er ikke likt fordelt i samfunnet. Dette hevder Bourdieu skaper ulikhet og avstand i det sosiale rommet, og gjør at noen mennesker kan dominere andre (Hutchinson & Oltedal, 2017, s. 100). En samlebetegnelse for forståelsen av disse ulike klasseposisjonene, som et resultat av økonomiske og sosiale forhold, er sosioøkonomisk status (Schiefløe, 2019, s. 249).

3.2.2 Habitus

Miljøer som befinner seg langt fra hverandre i det sosiale rommet, vil sosialiseres til å forstå verden på ulike måter, hva angår smak, oppfatninger eller utdanning. På denne måten vil ulike klasser, utvikle det Bourdieu omtaler som forskjellige typer habitus. Habitus er et grunnleggende prinsipp og skaper forskjellige livsstiler i praksis, der mennesker alltid vil oppfatte sin egen væremåte og virkelighetsoppfatning som naturlig og selvsagt – noe som gjør mennesker lite bevisste på egen habitus. Habitus er individuelt, og noe man har med seg fra oppveksten, og sin egen erfaringshistorie, men er også påvirket av de ytre vilkårene som former synspunktene. Bourdieu peker på at det vil være de øvre klassene i et samfunn som definerer hva som anses som verdifulle måter å leve på, altså en verdig habitus. Bourdieu operer med tre klassetyper: den dominerende klassen, middelklassen og arbeiderklassen, der sistnevnte befinner seg nederst i det sosiale rommet. Plassering i disse klassene er basert på mengde og sammensetning av kapitalformer. Den dominerende klassens viten anses som kunnskap folk tar for gitt, og det stilles dermed ikke spørsmål. Dette kan i realiteten anses som symbolsk vold, som vil si at underkastelsen fra de nedre klassene ikke er frivillig, og fungerer dermed som en form for undertrykkelse (Hutchinson & Oltedal, 2017, s. 101).

Bourdieu's teori om de ulike kapitalformene, samt begrepet habitus, kan hjelpe oss til å forstå hvordan mennesker har ulike livssjanser basert på plassering i det sosiale rommet, og også forskjellige oppfatninger om hva som er et godt liv. Kapital går ofte i arv og utsiktene avgjøres tidlig i livet, basert på hvilken klasse du er født inn i. Dette øker og minsker tilgangen til økonomisk-, kulturell-, og sosial kapital, og innvirker også på hvor utsatt man er for sosiale problemer (Hutchinson & Oltedal, 2017, s. 102).

4.0 Resultat

Jeg har valgt å starte kapittelet med en skjematisk fremstilling av tema, med oversikt over hvilke forskere som har funn knyttet til de ulike temaene jeg har utarbeidet.

Forsker:	Bjørge, 1997 (PHS)	Fangen, 2001 (PHS)	Vestel, 2016	Fangen, 1999
Tema:				
Sosioøkonomisk bakgrunn og oppvekst	X	X	X	X
Utenforskap og stigmatisering	X	X		X
Motstand mot demokratiet / konkurransesamfunnet	X	X	X	X
Søken etter spenning, et maskulint mannsideal og miljøets tiltrekningskraft	X	X	X	X

(Aveyard, 2019, s. 143)

4.1 Sosioøkonomisk bakgrunn og oppvekst

Både Viggo Vestel, Tore Bjørge og Katrine Fangen er i sin forskning opptatt av å finne ut av informantenes bakgrunn og familiesituasjon. Hovedtrekkene er at samtlige nynazister på 90-tallet kom fra mindre akademiske familier, og det man gjerne kaller for arbeiderklassen (Bjørge & Gjelsvik 2015; Fangen, 1999). Vestels forskning viser at vi kan finne en blanding av ulike samfunnslag i det nyere høyre-radikale miljøet (Vestel, 2016). Både nyere og eldre forskning viser til at mange av informantene har hatt problemer med, eller vært i kontakt med, barnevernet, og enkelte informanter hadde også et komplisert forhold til far, eller mangel på farsfigur. Samtlige informanter hadde sosioøkonomiske problemer, og vansker med å komme inn på bolig- og/eller arbeidsmarkedet. Det er generelt høy arbeidsledighet innad i miljøet, og flere mottar sosialstønad og/eller jobber i perioder svart (Bjørge & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999; Vestel, 2016).

Informanter forteller også om negative opplevelser med innvandrere eller antatte muslimer, enten i oppveksten eller i voksenlivet. Ifølge informantene selv er dette hendelser som har gjort sterkt inntrykk på dem. Opplevelsene besto blant annet i stjeling, mobbing, trakassering,

trusler, narkotikabruk, stygge kommentarer, uheldig plassering av asylmottak, uprovosert vold og slagsmål (Bjørgero & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999; Vestel, 2016).

4.2 Utenforskap og stigmatisering

Flere av ungdommene i de småkriminelle gjengene på 90- og 2000-tallet opplevde å bli sett ned på i samfunnet, grunnet sin oppførsel. De opplevde allikevel anerkjennelse fra deler av samfunnet når de rettet volden mot «upopulære» innvandrere. Samtidig førte dette til en forsterkende prosess med enda mer fordømmelse fra samfunnet ellers. Miljøet appellerte samtidig spesielt til gutter som allerede opplevde bitterhet overfor samfunnet. Flere hadde vært med i småkriminelle gjenger fra før, og følte de hadde lite å tape på å bli en del av et allerede stigmatisert miljø. Disse guttene hadde gjerne også lite utdanning og dårlige karakterer, og enkelte omtalte seg som rebeller på skolen. Ikke alle informantene hadde like utsatt bakgrunn, men deltakelsen i det nynazistiske miljøet førte til at de forble utenfor, og spesielt i arbeidslivet. Enkelte av informantene hevder at livet på siden av samfunnet har vært/er selvvalgt, og at de tidlig skjønnte at de ikke passet inn, for eksempel på skolen. Flere forteller at de hele tiden har følt seg annerledes, sammenlignet med samfunnet ellers. For noen handlet dette om holdninger og verdier, mens for andre bunnet det i lite akseptert atferd (Bjørgero & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999).

4.3 Motstand mot demokratiet / konkurransesamfunnet

Flere informanter tilslører rasistiske ideer gjennom konkurranseargumenter overfor innvandring. De anser innvandrere som konkurrenter om knappe sosiale og økonomiske goder, med argumenter som at de stjeler jobber, og snylter på velferdsgoder. Dette gjaldt spesielt blant informanter som selv slet med å få innpass på bolig- og arbeidsmarkedet. Aktivister og innvandringsliberale politikere blir stemplet som forrædere og landssvikere. Informantene nekter å jobbe «for dette forræderske systemet», og de viser et sterkt hat overfor det innvandringsliberale demokratiet som styrer samfunnet (Bjørgero & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999).

Kampen om kjønnsrelasjoner har utviklet seg i det nynazistiske miljøet. Flere av Vestels informanter hevder at de er for likestilling, mens de kritiserer muslimenes kvinnesyn. Det høyre-radikale miljøets syn på kvinner og kjønnsroller blir mer og mer liberalt, og dermed truer muslimske menn stadig den «norske» maskuliniteten. Samtidig som feminismen også

truer det de omtaler som «maskulinismen», og informantene hevder at likestilling burde være idealet. De hvite guttene har havnet nederst på rangstigen, mens innvandreguttene øker i popularitet, spesielt blant norske jenter. Innvandreguttene legger seg etter norske jenter, men de norske guttene må holde seg unna innvandrerjentene (Vestel, 2016).

4.4 Søken etter spenning, et maskulint mannsideal og miljøets tiltrekningskraft

Felles for flere informanter var at de følte en draging mot spenning og fascinasjon for våpen og tøff stil. Flere av ungdommene hadde ikke nazistisk orientering fra før, men ble med i miljøet av tilfeldighet. Dette kunne være på bakgrunn av nysgjerrighet, opprørstrang, blitt med bekjente, interesse for våpen, hadde en militant orientering fra før, eller tidligere begått voldshandlinger. For disse var ikke ideologien viktigst, men et tøft mannsideal. Flere informanter forteller om et behov for makt, og det å føle seg viktig og farlig. Et aggressivt og mannsdominerende miljø førte til selvtilit, mestring, og en følelse av respekt (Bjørge & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999; Vestel, 2016).

Tilhørighet, status og identitet var viktig for samtlige av ungdommene som utøvet fremmedfiendtlig vold, og sosiale behov var ofte hovedmotivasjonen for inntredelsen i de nynazistiske miljøene. Det kan også anses som en forlengelse av ungdomstiden og på denne måten en utsettelse av voksenlivet, eller rett og slett en «alternativ karrierevei». Flere av mennene hadde vært innom andre subkulturelle miljøer tidligere, men det var først i det nynazistiske miljøet at de følte seg hjemme. Her opplevde de for første gang i livet aksept, status, vennskap, og at deres egenskaper ble verdsatt. Flere av de nynazistiske miljøene på 90- og 2000-tallet var kjente for sin tiltrekningskraft overfor sårbare og ukritiske unge mennesker, og dette gjerne gjennom et tiltalende og sosialt ungdomsmiljø (Bjørge & Fangen, 2015; Fangen, 1999, Vestel, 2016). Det var ikke uvanlig i de nynazistiske miljøene at det å utføre voldshandlinger førte til anerkjennelse og respekt. Dette var også et bevis på lojalitet overfor gruppen, en kjerneverdi i de nynazistiske miljøene (Bjørge & Gjelsvik, 2015).

5.0 Diskusjon

Hensikten med min analyse er å styrke forståelse hos sosialarbeidere i henhold til hvorfor noen unge menn i vårt samfunn trekkes mot høyre-radikale og ekstreme miljøer. I forrige avsnitt delte jeg funnene mine inn i overmodnede tema, og nå skal funn og teori drøftes i tråd

med problemstillingen. Jeg har valgt å starte kapittelet med å avdekke ulike former for krenkelser lokalisert i forskningsfunnene, for så å vise hvordan dette kan henge sammen med kapitalformene og belastningen av et konkurranseorientert samfunn. Videre vil jeg diskutere hvordan krenkelser kan føre til alternative veier til anerkjennelse og respekt, og deretter sosialarbeiderens rolle i henhold til forståelse for ulike former for habitus.

5.1 Å avdekke krenkelser

Krenkelser kan anses som motstykket til anerkjennelse. Det er ved å skape forståelse rundt viktigheten av anerkjennelse, vi kan forstå ødeleggelsen krenkelser kan forårsake i individers liv. Dette kan være i form av vold, omsorgssvikt, diskriminering og stigmatisering. Flere av funnene fra forskningen kan kobles opp mot ulike former for krenkelser, eller det vi kan anse som gjentatte eller vedvarende nederlag. Axel Honneth har delt anerkjennelse og krenkelser inn i ulike sfærer. En rekke gjentatte krenkelser, om mulig i alle de tre sfærene, bryter ned et menneskes opplevelse av selvverd over tid (Klyve, 2016).

I den private sfæren finner vi blant annet vold, omsorgssvikt og fravær av kjærlighet som sentrale kilder til krenkelse (Klyve 2016). Felles for både eldre og nyere forskning er en tilknytning til barnevernet, og fravær av farsfigur i oppveksten. Flere informanter forteller også om opplevelse av trakassering, mobbing og uprovosert vold, gjerne utført av personer med innvandrerbakgrunn (Bjørgero & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999; Vestel, 2016).

I den rettslige sfæren handler krenkelsene om svekkede juridiske og moralske rettigheter, og å ikke bli ansett som fullverdig medlem av samfunnet (Klyve, 2016). Flere av informantene forteller om dårlig innpass i skolen, både faglig og sosialt. Mange hadde sosioøkonomiske problemer, og vansker med å komme inn på bolig- og/eller arbeidsmarkedet, og sto gjerne helt uten arbeid (Bjørgero & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999; Vestel, 2016).

I den solidariske sfæren finner vi krenkelser i form av stigmatisering, usynliggjøring eller andre former for hån, og handler om manglende sosial verdsettelse (Klyve, 2016).

Opplevelser av stigmatisering og utenforskap, og å bli sett ned på av samfunnet, gikk igjen hos informantene. Dette kunne være på grunn av upassende atferd på skolen eller fritiden, eller fordi de skilte seg ut fra majoriteten på andre måter, for noen handlet dette om holdninger og verdier, men det gjaldt ikke på langt nær alle. Ved inntredelse i

voldelige/nynazistiske miljøer, økte fordømmelsen fra samfunnet ytterligere. Dette ble for informantene er forsterkende prosess, der dårlig innpass i samfunnet, førte til valg som førte med seg enda mer stigma (Bjørgero & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999; Vestel, 2016). Det å stå utenfor arbeidslivet, og/eller motta sosialstønad, er eksempler på en ofte stigmatisert tilværelse, og skaper dermed krenkelser i to sfærer samtidig. I følge Honneth er det å bli utelukket fra arbeidsmarkedet, den dypeste formen for tap av anerkjennelse unge menn i vestlige samfunn opplever i dag (Klyve, 2016). Enkelte informanter hevder at livet på siden av samfunnet var/er selvvalgt (Bjørgero & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999).

Flere informanter forsvarer motstanden mot innvandring med konkurranseargumenter (Bjørgero & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999). Dette kan skape en dobbel frustrasjon, på den ene siden mot innvandrere som «stjeler» av velferdsgodene, og på den andre siden klassesamfunnet Norge som skaper et konkurransepreget samfunn, slik at knappe goder kan «stjeles». Ikke bare opplever mennene krenkelse i form diskriminering fra skole og arbeidsliv, men innvandrere ankommer landet, tar jobber, og forsyner seg av velferdsgoder, mennene selv hevder de har krav på, og blir dermed en egnet «fiende» og et offer for mennenes frustrasjon. I neste delkapittel skal vi se nærmere på dette konkurransepregede samfunnet.

5.2 Kapital som kilde til konkurranse og urettferdighet

Bourdieu ser på samfunnet med et konflikteoretisk syn, altså at han anser mennesker som konkurrenter om knappe goder. Kortene hvert enkelt individ konkurrerer med er graden av økonomisk-, kulturell-, og sosial kapital (Hutchinson & Olteidal, 2017). På denne måten skjønner vi at dette er en konkurranse langt ifra alle stiller likt til å «vinne». Klyve hevder at politikerne er i ferd med å gjeninnføre klassesamfunn (Klyve, 2016, s. 49). I henhold til Bourdieu er økonomisk kapital den viktigste kapitalen (Hutchinson & Olteidal, 2017), og dobbeltmoralen som føres i samfunnet ved å forebygge at dårlig økonomisk kapital skal gå i arv, men samtidig sørge for at god økonomisk kapital går i arv, vekker rettferdighetsinstinktet hos flere (Klyve, 2016, s. 125). I henhold til kapital snakker vi gjerne om ressursvak og ressurssterk. Flere av informantene, særlig på 90- og 2000-tallet er født inn i arbeiderklassefamilier, og er dermed det vi kan omtale som ressursvake familier (Bjørgero & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999; Vestel, 2016). Som sosialarbeidere vet vi at mangel på kapital, og spesielt økonomisk, gjør familier ekstra sårbare i møte med resten av samfunnet, både i form av skole, og andre samfunnsinstitusjoner som eksempelvis barnevernet. Kapital er

avgjørende for livsutsikter, og positiv kapital, dyrker positiv kapital, og motsatt (Hutchinson & Oltedal, 2017). Slik kan vi forstå at økonomisk sårbare familier, kommer skjevt ut i samfunnet, og har dermed også ofte svekket kulturell- og sosial kapital. En vesentlig faktor i henhold til kulturell kapital, er utdanning (Hutchinson & Oltedal, 2017).

Overgangen fra industrisamfunn til kunnskapssamfunn, er en prosess som startet på 1980-tallet. Det var lettere å få jobb i industrisamfunnet, og det krevde mindre utdanning og kunnskap, sammenlignet med i dag. Dette fører til at spesielt mange menn, sliter med å hevde seg. I 1972 var nær 60% av arbeidsstyrken ufaglært, i 2014 var 21% av den totale arbeidsstyrken ufaglært. Dette viser hvordan nåværende kunnskapssamfunn regelrett ekskluderer mennesker som ikke passer inn i skole- og utdanningssystem slik det er lagt opp i dag (Klyve, 2016, s. 24-25). Faller du utenfor i skolesammenheng, faller du gjerne av stigen til suksess og status, og ikke minst mister du en vesentlig kilde til venner og fellesskap. Flere av informantene forteller om dårlig innpass i skolen, og diskriminering fra arbeidslivet, og som forklart i kapittel 5.1, oppleves dette som alvorlige krenkelser (Bjørge & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999; Vestel, 2016). Slik kan vi forstå hvordan mangel på kulturell kapital i dag kan være avgjørende for både den økonomiske- og den sosiale kapitalen. Å ikke mestre skolen, har større konsekvenser enn tidligere, og det er vanskeligere å få seg jobb med lav utdanning. Dette fører til at mange havner utenfor arbeidslivet, og dermed faller også en sentral sosial arena bort for de menneske som sliter med skole- og utdanningsløp.

Skolesystemet passer altså jentene bedre enn guttene, og det er ingen hemmelighet at jentene presterer generelt bedre enn guttene på skolen (Klyve, 2016, s. 29-30). Funnene viser hvordan de norske guttene i dag, anser seg selv som «nederst på rangstigen», noe vi kan koble direkte opp mot kunnskapssamfunnet. Informantene uttaler at feminismen truer «maskuliniteten», samtidig som muslimske menn ankommer landet og truer den «norske maskuliniteten». Ikke bare har jentene passert de norske guttene i status og skoleprestasjoner, de vil i tillegg ikke ha dem lenger, og velger innvandreguttene over dem. Innvandreguttene forsyner seg altså grovt av både velferdsgoder, og de norske jentene, mens de norske guttene må holde seg unna muslimske jenter, og står gjerne utenfor arbeidslivet (Bjørge & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999; Vestel, 2016). Dette kan vi forstå som nok et konkurranseargument i henhold til innvandring, og motstanden og frustrasjonen kunnskapssamfunnet, kombinert med økende innvandring, skaper hos unge, norske menn.

5.3 Alternative veier til anerkjennelse

I lys av krenkelser og et konkurransepreget samfunn det har blitt utfordrende å orientere seg i, skal vi forsøke å forstå alternative veier til anerkjennelse. Ifølge Arne Klyve har unge mennesker tre ben å stå på i oppveksten, hjemmet, skolen og vennegjengen. Alle har behov for minst én arena i livet der de kjenner på anerkjennelse, og det å lykkes, for å oppleve mening. Disse tre plattformene kan veie opp for hverandre, men vi skjønner at jo færre arenaer der man opplever anerkjennelse, jo mer øker individets sårbarhet og risiko for krenkelser (Klyve, 2016, s. 123-124). Det kan altså tolkes at det er kulturell- og sosial kapital Klyve vektlegger mest da det kommer til opplevelse av anerkjennelse, altså familiesituasjon, fellesskap og inkludering. Dette skaper en litt annen innfallsvinkel enn Bourdieu, som nevnt i forrige delkapittel, vektlegger økonomisk kapital mest. Vi kan se i lys av forskningsfunnene at det er sosial tilhørighet som ofte er hovedmotivasjonen for inntredelse i de høyre-radikale miljøene, og at vi sånn sett kan forstå at det er mangelen på sosial kapital som skaper mest frustrasjon for unge menn og ungdommer (Bjørge & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999; Vestel, 2016).

Å være en del av et fellesskap, er et grunnleggende menneskelig behov, og skaper fundamentet for personlig utvikling og permanent sosial inkludering (Klyve, 2016, s. 135). Som Arne Klyve tidligere har pekt på er anerkjennelse helt avgjørende i henhold til å beskytte unge mennesker fra utenforskap og annen uønsket atferd (Klyve, 2016). Tilhørighet, status og identitet var faktorer som gikk igjen hos informantene som utøvet fremmedfiendtlig vold. Informantene følte seg hjemme i det nynazistiske miljøet, og de opplevde for første gang i livet status og aksept, og at deres egenskaper ble verdsatt i en større sammenheng. Flere av miljøene på 90- og 2000-tallet var også kjente for å utnytte sårbare unges behov for anerkjennelse og et sosialt fellesskap, og det var ikke unormalt å også utføre voldshandlinger på vegne av miljøet for å oppnå anerkjennelse (Bjørge & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999; Vestel, 2016). Denne sårbarheten for voldelige og høyre-radikale miljøer kan vi se i sammenheng med konsekvensene av krenkelsene som ble fremstilt i kapittel 5.1. Alternative veier til anerkjennelse er ikke sjeldent, og for noen ender denne veien i ekstreme og radikale holdninger. Utøvelse av vold kan for mange unge menn fungere som en form for selvhevdelse, og respekten er dermed påtvunget ved at andre anerkjenner dem som farlige og dominerende. Dette kan ses som en konsekvens av manglende positiv bekreftelse, og en kamp for å komme ut av en avmaktssposisjon (Klyve, 2016, s. 104-105). Det kan også ses i

sammenheng med behovet for å «ta igjen» eller søke beskyttelse, etter personlige opplevelser med innvandrere, eller som en konsekvens av vedvarende avmakt i oppveksten, for eksempel i form av mobbing. Dette kan hjelpe oss til å forstå ungdommenes deltakelse i ulike kriminelle gjenger, og videre et voldelig, høyreradikalt miljø.

Funnene viser også at en dragning mot spenning og fascinasjon for våpen og en «tøff» stil, kunne være motivasjoner for inntredelse i miljøene. Et tøft mannsideal, følelsen av makt, og å føle seg viktig og farlig førte til selvtillit, mestring og en følelse av respekt (Bjørgero & Gjelsvik, 2015; Fangen, 1999; Vestel, 2016). Klyve peker også på hvordan mange unge menn skaper forestillinger om mandighet, gjennom mangel på positive erfaringer med mannlige forbilder, og at det dermed dyrkes frem en forestilling om en hypermaskulin væremåte (Klyve, 2016, s. 156). På bakgrunn av dette kan vi forstå hvordan det skapes en habitus innad i de høyreradikale og voldelige miljøene om et tøft og dominerende mannsideal, da flere av dem manglet farsfigur i oppveksten.

Det kan også tenkes at den «selvvalgte» posisjonen på siden av samfunnet som nevnt i kapittel 5.1, rett og slett er en forsvarsmekanisme i henhold til å beskytte seg selv fra enda flere nederlag og krenkelser enn det de allerede har opplevd gjennom eksempelvis skolen, familien og vennegjengen. Mennene føler seg om mulig ikke like avmektige, eller mislykket, dersom de hevder at utenforskapen er et eget valg, fremfor å forklare det med at samfunnet ikke har plass til dem. Dette gjør allikevel ikke utenforskapen noe mindre farlig, og alternative veier til anerkjennelse melder seg også for disse mennene.

5.4 Habitus: Et resultat av erfaringer

Som sosialarbeider er det viktig å være klar over egen habitus i møte med alle typer mennesker, og dermed også vise forståelse for andre former for habitus, selv om de er lite forenelige med vår egen. Hva som anses som et godt og meningsfylt liv er individuelt og subjektivt (Klyve, 2016, s. 45). Bourdieus habitus-begrep viser at vi oppfatter verden på ulike måter, og at denne habitusen er formet av hvert individs oppvekst og erfaringer (Hutchinson & Oltedal, 2019). Med dette vil det også være variasjon i hva som skal til for at hver og en oppnår tilstrekkelig med anerkjennelse for et godt liv. Med kunnskapssamfunnet i tankene, har ikke alle mennesker et behov for å studere medisin, for å bli lykkelige. Noen synes yrkesfag er mer enn godt nok, og andre er fornøyde med å ha fullført ungdomsskolen. Det kan

tenkes at vi må utvide vår generelle aksept for hva som er en verdig habitus, for å forebygge utenforskap i samfunnet. Som nevnt sitter den dominerende klassen på en makt til å bestemme hva som er en verdig habitus, noe som kan føre til sosial ekskludering overfor mennesker som velger livsstiler som den dominerende klassen ikke anerkjenner (Hutchinson & Oltedal, 2019). Det Bourdieu betegner som symbolsk vold, kan ses som en undertrykkelse av det den dominerende klassen anser som de ikke-anerkjennelsesverdige. Dette igjen fører til krenkelse i den solidariske sfæren, ved at enkelte individers egenskaper ikke verdsettes av samfunnet (Klyve, 2016). Dette fører til at de ikke-anerkjennelsesverdige vil føle et behov for å protestere, og kan komme til å velge metoder som fører til ytterligere marginalisering, slik vi kan se i de høyre-radikale og ekstreme miljøene (Klyve, 2016, s. 115).

Høyre-radikalisme og ekstremisme er en type virkelighetsoppfatning det kan være vanskelig å vise forståelse overfor. Sosialarbeideren er allikevel trent på å se personen bak handlingene, eller i dette tilfelle, holdningene. Fangen understreker viktigheten av å gi ungdommer og unge mennesker tiltro til endring, og at høyre-radikale holdninger ikke kan ses som varige personlighetstrekk. Dersom vi utelukkende møter mennesker som har utviklet denne typen habitus på bakgrunn av krenkelser, erfaringer og oppvekstvilkår, med fordømmelse, vil dette motvirke endring (Bjørge & Gjelsvik, 2015, s. 39-40).

6.0 Oppsummering

I denne bacheloroppgaven har målet vært å styrke forståelse hos sosialarbeidere overfor unge menn som dras mot høyre-radikale og ekstreme miljøer. Jeg har benyttet meg av kvalitativ forskning i henhold til å besvare problemstillingen, og valget av litteraturstudie meldte seg tidlig da dette er et utfordrende forskningsfelt. Det er et komplekst tema, og det er vanskelig å dra én konklusjon. Klarer man allikevel å se kombinasjonen av dårlige livssjanser, lav status, mangel på kapitalformer og en mangelfull oppvekst, kan man muligens forstå de alternative veiene til å oppnå anerkjennelse og respekt. Samtidig som vi erkjenner høyre-radikalisme og ekstremisme som et samfunnsansvar, der samfunnet har en sentral rolle i kampen om å bekjempe utenforskap. Og sist, men ikke minst, skape et samfunn med rom for alle og tro på endring. Jeg mener at sosialarbeiderrollen, med sin kunnskap, og med sitt samfunnsperspektiv, kan spille en sentral rolle i disse unges liv, både i forebyggingsfasen og i endringsprosessen. Dog er dette temaer for helt andre bacheloroppgaver, og jeg gir med dette stafettspinnen videre.

7.0 Referanseliste

- Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and social care: A practical guide* (4. utg.). Open University Press / McGraw- Hill Education.
- Berntzen, L. E. (2018). Ytre høyre: Ideologier, grupper, vold og rekruttering. I E. Reiss & L. Noor (Red.), *Radikalisering: Fenomen og forebygging* (s. 74-90). Minotenk / Frekk forlag.
- Bjørgero, T., Gjelsvik, I. M. (2015). *Forskning på forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme: En kunnskapsstatus* (s. 11-23). Politihøgskolen. Hentet fra <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/handle/11250/284584>.
- Bjørgero, T. (2018). Introduksjon til rapporten. I T. Bjørgero (Red.), *Høyreekstremisme i Norge: Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier* (s. 11-23). Politihøgskolen. <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/handle/11250/2568904>.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Ekornås, B. (2018). Ekstreme veivalg – en «løsning» for sårbare unge. I E. Reiss & L. Noor (Red.), *Radikalisering: Fenomen og forebygging* (s. 117-128). Minotenk / Frekk forlag.
- Ellingsen, I. T., Skjefstad, N. S. (2015). Anerkjennelse, myndiggjøring og brukervedvirkning. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid en grunnbok* (s. 97-111). Universitetsforlaget.
- Fangen, K. (1999). *On the Margins of Life: Life Stories of Radical Nationalists*. Acta Sociologica 1999 (s. 357-373). Universitetet i Oslo. https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/15218/on_the_margins.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Gjelsvik, I. M., Bjørgero, T. (2018). Politiets virkemidler og rolle i forebygging av høyreekstremisme. I T. Bjørgero (Red.), *Høyreekstremisme i Norge: Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier* (s. 235-276). Politihøgskolen. <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/handle/11250/2568904>.
- Haanshuus, B. P. (2018). Fra gata til data? Ytre høyres aktivisme på internett og sosiale medier. I T. Bjørgero (Red.), *Høyreekstremisme i Norge: Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier* (s. 147-175). Politihøgskolen. <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/handle/11250/2568904>.
- Huntchinson, G. S., Oltedal, S. (2017). *Praksisteorier i sosialt arbeid*. Universitetsforlaget.

Justis- og beredskapsdepartementet. (2020, 17. juni). *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Regjeringen.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme/id2711314/>.

Klyve, A. (2016). *Sinte, unge, villfarne menn: Vårt medansvar*. Vigmostad & Bjørke AS.

Politiets sikkerhetstjeneste (PST). (2023). *Nasjonal trusselvurdering 2023*.

<https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/ntv-2023/>.

Reiss, E. (2018). Radikalisering, ekstremisme og terror. I E. Reiss & L. Noor (Red.), *Radikalisering: Fenomen og forebygging* (s. 63-73). Minotenk / Frekk forlag.

Schiefloe, P. M. (2019). *Mennesker og samfunn: Innføring i sosiologisk forståelse*. Vigmostad & Bjørke AS.

Vestel, V. (2016). *I gråsonen: Ungdom og politisk ekstremisme i det nye Norge*. Universitetsforlaget.